

PM 2003 RVII (Dnr 326-1090/2003)

Funktionshinderombudsmannens första årsrapport

Borgarrädsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta följande
Som svar på funktionshinderombudsmannens första årsrapport hänvisas
till vad borgarrådet anför i promemorian.

Föredragande borgarrådet Margareta Olofsson anför följande.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade den 27 november 2000 att inrätta en funktionshinderombudsman, FO, för Stockholms stad. Av instruktionen, som kommunstyrelsen antog i mars 2001, framgår att FO årligen skall avge en rapport till kommunstyrelsen med redovisning av årets verksamhet, belysning av brister och redogörelse för förbättringsarbetet. FO har till kommunstyrelsen inlämnat sin första årsrapport, *bilaga*.

Remisser

Ärendet remitterats till stadsledningskontoret och kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontoret instämmer i huvudsak i FO:s synpunkter och anser att nämndernas och bolagsstyrelsernas arbete för att förbättra de funktionshindrades delaktighet och jämlikhet i samhället måste fortsätta. Årsrapporten bör spridas och användas av samtliga nämnder och bolagsstyrelser som underlag i detta arbete. Det är av största vikt att nämnder och bolagsstyrelser övergår från att se handikappfrågor som en särskild, avskild del av sin verksamhet, till att se den som en integrerad del i all verksamhet. Samarbetet över förvaltningsgränserna är ett sätt att skapa helhetsbild av behovet av åtgärder.

Kommunstyrelsens handikappråd ställer sig bakom rapporten, och hoppas att den blir ett aktivt verktyg.

Mina synpunkter

Funktionshinderombudsmannens första årsrapport visar att stadens arbete med handikappfrågor inte är tillfredsställande. Rapporten är väl genomarbetad och bör spridas och användas av samtliga nämnder och bolagsstyrelser som underlag i arbetet för att förbättra de funktionshindrades delaktighet och jämlikhet i samhället. Stockholm har ambitiösa mål för sin handikappolitik, där huvudmålet är att Stockholm ska bli världens mest tillgängliga huvudstad år 2010. De huvudsakliga bristerna ligger i otydliga strukturer och oklara ansvarsförhållanden för de åtgärder som behöver vidtas. På vissa områden behöver dock stadens mål stärkas, exempelvis behöver staden tydligare mål för anställning av personer med funktionshinder.

I socialtjänstnämnden pågår ett arbete med att förnya instruktionerna för framtagandet av handikapplaner. Dessa måste på ett bättre sätt än tidigare fungera som styrinstrument för att staden skall uppnå de fastlagda målen för arbetet för personer med funktionshinder. Insikten om att alla verksamhetsområden i staden har ett ansvar för frågor som har handikappaspekter måste bli större. Det är min förhoppning att handikapplanerna i framtiden skall medverka till att så blir fallet. Instruktionerna för de nämndanknutna handikappråden håller också på att omarbetas, och även detta arbete har som huvudsyfte att stärka handikappfrågornas ställning i staden. Brukarinflytandet fungerar inte tillfredsställande idag, vilket visas i FO:s rapport, och de nya instruktionerna för handikappråden skall leda till förbättringar i detta avseende.

Staden har höjt ambitionsnivån i tillgänglighetsfrågorna under de senaste åren, bland annat genom att ha avsatt 400 miljoner kronor för ökad tillgänglighet sedan 1999. Revisionskontorets rapport "Stadens arbete för ökad tillgänglighet" ger dock även denna satsning kritik, vilket visar att bristerna i stadens handikappolitik till stor del handlar om planering, styrning och attityder. Detta visar sig inte minst i stadens myndighetsutövning, där det idag finns ett antal icke verkställda beslut och domar. Inom staden pågår fortlöpande inventeringar av möjligheterna till utbyggnad av särskilda boenden, främst genom den s.k. Genomförandegruppen, som är tillsatt för att utreda och driva på utbyggnaden av särskilda boenden.

Kommunstyrelsen har nyligen fattat beslut om nya riktlinjer för psykiskt funktionshindrade. Dessa riktlinjer ger tydligare anvisningar än tidigare om hur arbetet för denna grupp skall bedrivas, och betonar även att psykiskt funktionshindrade efter personkretsbedömning kan omfattas av LSS. Utbildning och stöd till personalen är en mycket viktig del av de nya riktlinjerna. Stockholms stads kompetensfond ger personalen nya möjligheter till kompetensutveckling och utveckling av metoder för att säkra en stabil och god kompetensförsörjning i verksamheten.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande

Som svar på funktionshinderombudsmannens första årsrapport hänvisas till vad borgarrådet anför i promemorian.

Stockholm den 5 juni 2003

MARGARETA OLOFSSON

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden *Sten Nordin* och *Mikael Söderlund* (båda m) enligt följande.

Stockholm ska bli världens mest tillgängliga stad. Funktionshinderombudsmannens första årsrapport pekar på att vägen dit är mycket lång. Det är angeläget att rapporten, liksom de revisionsrapporter i samma ärende som presenterats under våren, sprids till kommunens förvaltningar och verksamheter i syfte att öka kunskapen och förändra attityderna till människor med funktionshinder.

Arbetet med att förbättra livsvillkoren för människor med funktionshinder skall ske i nära samarbete med de handikapporganisationer som verkar i staden, och som besitter stor kunskap och erfarenhet på området.

Men ökad kunskap och förändrade attityder kan bara delvis förändra situationen när det gäller stadens arbete för ett samhälle där en funktionsnedsättning inte ska behöva vara ett hinder.

Det behövs en ny stor handikappreform, lika radikal som den som genomdrevs i riksdagen i början av 1990-talet. Då handlade det om att trygga de funktionshindrades sociala rättigheter. Den nya handikappreformen handlar om att vi måste förbättra tillgängligheten i vårt samhälle.

Att inte kunna ta sig fram i offentliga miljöer och få tillträde till allmänna lokaler och platser, är något som många funktionshindrade upplevt. Målet är att alla offentliga byggnader och platser görs tillgängliga. Det finns varierande grad av hinder på platser där allmänheten vistas. I några fall kan bristen på tillgänglighet vara så stor i dagsläget att stora ombyggnader krävs för en handikappanpassning.

Tillgängligheten innebär också att stadens egna lokaler och verksamheter måste anpassas efter olika människors behov, det gäller inte minst informationen. Vi vill använda den moderna informationstekniken för att göra kommunal information mera tillgänglig.

Varje nämnd i staden bör få i uppdrag att kartlägga tillgänglighetsbristerna inom deras ansvarsområden och åtgärda problemen. Nämnderna skall också upprätta lokala handikapplaner. I detta arbete måste de lokala handikapporganisationerna involveras, eftersom de besitter en mycket stor kunskap på området.

Vid nybyggnationer måste medvetenheten om de funktionshindrades behov finnas med redan i planeringen av alla ny- och ombyggnationer. När de nya bostadsområdena tar form i staden, exempelvis på nordvästra Kungsholmen, måste tillgänglighetstänkandet vara med tidigt i planeringsstadiet.

Funktionshinderombudsmannens rapport pekar på brister i kompetens om bemötandet i mötet mellan stadens personal och människor med funktionshinder. Detta är ett mycket angeläget område att förbättra. Staden bör utveckla en strategi för kompetensutveckling när det gäller bemötande, och satsa resurser på fortbildning inom detta område.

ÄRENDET

Kommunfullmäktige beslutade den 27 november 2000 att inrätta en funktionshinderombudsman för Stockholms stad. Av instruktionen, som kommunstyrelsen antog i mars 2001, framgår att FO årligen skall avge en rapport till kommunstyrelsen med redovisning av årets verksamhet, belysning av brister och redogörelse för förbättringsarbetet. FO har till kommunstyrelsen inlämnat sin första årsrapport, bilaga.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och kommunstyrelsens handikappråd.

Stadsledningskontorets yttrande av den 9 maj 2003 är i huvudsak av följande lydelse.

Funktionshinderombudsmannens årsrapport 2002

FO har under det första året utvecklat arbetsformer där funktionen är en resurs för både enskilda och stadens verksamheter. Aktiviteter som t.ex. information om funktionen, samarbete med olika organisationer och myndigheter, deltagande i handikapprådets sammanträden samt rådgivning och vägledning har prioriterats.

I den nationella handlingsplanen för handikappolitiken prioriteras tre huvudområdena; handikappperspektivet skall genomsyra alla samhällssektorer, ett tillgängligt samhälle skall skapas och bemötandet skall förbättras. Varje kommun måste därför skaffa sig ett långsiktigt åtgärdsinriktat arbetssätt som säkrar att kraven kommer naturligt in i det dagliga arbetet inom varje kommunal sektor. I FO:s årsrapport framgår att det finns tydliga tecken på bristande helhetssyn i stadens arbete med handikappfrågor. Frågorna tenderar ofta att tillhöra socialtjänstens och omsorg om funktionshindrades ansvarsområde. Exempelvis hålls offentliga möten i lokaler som inte är tillgängliga, informationsmaterial och möteshandlingar kan inte läsas av alla samt att viktiga frågor avhandlas och beslutas utan brukarorganisationers delaktighet och inflyttade måste använda handikapprådets synpunkter och erfarenheter vid all planering och beslut. Grundläggande introduktionsutbildning måste ges till handikapprådets representanter om gällande lagstiftning, stadens policy, riktlinjer, organisation och arbetssätt. Stadens nämnder och bolagsstyrelser måste följa instruktionerna för handikapprådet. Det är angeläget att rådets synpunkter beaktas redan i beredningsprocessen och inte när ett tjänsteutlåtande är klart för beslut. Målinriktat tillgänglighetsarbete kräver inventeringsarbete, åtgärdsplaner samt systematisk uppföljning och utvärdering av planerade insatser. Inventeringsarbete för tillgängligheten i offentliga platser, möteslokaler samt kommunens skolor måste prioriteras. Under året 2002 inleddes arbetet med tillgänglighetsplanerna för stadsdelsnämnderna. Syftet med planerna är att åtgärda brister och förbättra tillgängligheten. Handikapplanerna är ett instrument för att staden skall bli en tillgänglig stad. Planerna måste innehålla kortsiktiga och långsiktiga mål och integreras i den ordinarie verksamheten.

Kommunövergripande initiativ behövs för att skapa olika fritidsaktiviteter för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder. Exempelvis behövs det flera badanläggningar med högre vattentemperatur. Den ordinarie kolloverksamheten måste planeras och upphandlas så att även barn med funktionshinder kan delta i den. Därutöver behöver staden tydliga mål för anställning av personer med funktionshinder.

Vid mättillfället den 1 januari 2002 hade staden 14 icke verkställda domar avseende boendet. Inventeringar av stadsövergripande behov av insatser för funktionshindrade måste tas fram för att förhindra förekomsten av icke verkställda domar. LSS-lagen måste tillämpas även för psykiskt funktionshindrade. Samarbete mellan olika verksamheter samt spridning av kunskap om gällande lagstiftning, stadens riktlinjer och policydokument måste fortlöpande pågå inom stadens verksamheter.

Ett nationellt program för att öka kompetensen om bemötande har tagits fram av statens institut för särskilt undervisningsstöd (SISUS). Detta program måste spridas i stadens samtliga förvaltningar, även inom de tekniska förvaltningarna. Staden behöver en strategisk och långsiktig planering för rekrytering och kompetensutveckling av personal inom omsorgen om funktionshindrade. Tillgången på kunnig personal t.ex. personliga assistenter är helt avgörande för att staden skall kunna leva upp till LSS-lagens intentioner.

Stadsledningskontorets synpunkter

Funktionshinderombudsmannen påpekar i sin första årsrapport en del brister i stadens arbete med handikappfrågor. Stadsledningskontoret instämmer i huvudsak i FO:s synpunkter och anser att nämndernas och bolagsstyrelsernas arbete för att förbättra de funktionshindrades delaktighet och jämlikhet i samhället måste fortsätta. Årsrapporten bör spridas och användas av samtliga nämnder och bolagsstyrelser som underlag i detta arbete.

Samtliga verksamheter i staden har ett ansvar för att förbättra och utveckla stödet och tillgängligheten för personer med funktionshinder. Arbetet med att förbättra tillgängligheten för funktionshindrade i den yttre miljön har t.ex. pågått sedan 1999 genom att kommunfullmäktige årligen avsatt 100 mnkr för åtgärder för ökad tillgänglighet. Gatu- och fastighetsnämnden har utfört arbetet i enlighet med de åtgärdsprogram och handlingsplaner som tagits fram i samråd med stadsdelsnämnderna och handikappråden. Under åren har åtgärder genomförts i form av ombyggnad av övergångsställen, montering av räcken och ledstänger samt utbyggnad av ramper och hissar i anslutning till tunnelbanor.

Stadsledningskontoret anser det vara av största vikt att nämnder och bolagsstyrelser övergår från att se handikappfrågor som en särskild, avskild del av sin verksamhet, till att se den som en integrerad del i all verksamhet. Detta kan endast uppnås genom medvetet samarbete över verksamhetsgränserna samt genom utbildning och information till personalen. Samarbetet över förvaltningsgränserna är också ett sätt att skapa helhetsbild av behovet av åtgärder.

Kommunfullmäktige har ålagt stadsdelsnämnder, facknämnder och bolagsstyrelser att årligen upprätta lokala handikapplaner samt att utvärdera dessa. Planerna är ett viktigt styrinstrument för att staden skall uppnå de fastlagda målen för funktionshindrades delaktighet och jämlikhet i samhället. Stadsledningskontoret anser inte det vara acceptabelt att det saknas lokala handikapplaner och uppföljning av dessa för stadens nämnder och bolag.

Gruppboendestäder och dagliga verksamheter är gemensamma resurser för hela staden. I början av 2003 hade staden 14 domar avseende boendet som inte var verkställda. Därtill visar stadens inventering att behovet av gruppboendestäder är stort. För att stimulera utbyggnaden av gruppboenden avsattes i samband med bokslutet 2000 och 2001 sammanlagt 295,5 mnkr för stimulansbidrag till om- och nybyggnation. Detta har bidragit till att flera nya lägenheter vid gruppboendestäder tillkommit och planering av flera nya platser pågår.

Stadsledningskontoret instämmer i att kunnig personal är helt avgörande för att staden skall kunna leva upp till LSS-lagens intentioner. Genom kompetensfonden ges personalen möjlighet till kompetensutveckling och utveckling av metoder för att säkra en stabil och god kompetensförsörjning i verksamheten. Därutöver behöver insatserna för ökad rekrytering intensifieras.

Kommunstyrelsens handikappråd beslutade den 7 maj 2003 att ställa sig bakom rapporten.

Rådet uttalade att det är en mycket bra rapport och hoppas att den blir ett aktivt verktyg och ingen hyllvärmare.